

CATÀLEG DEL PATRIMONI HISTÒRIC DE SA POBLA

**EDIFICIS I ELEMENTS A PROTEGIR PEL SEU VALOR
PATRIMONIAL, ETNOLÒGIC O AMBIENTAL**

AJUNTAMENT DE SA POBLA

CATALÈG DE PROTECCIÓ DEL PATRIMONI HISTÒRIC

AJUNTAMENT DE SA POBLA

ÍNDIX – INVENTARI DE FITXES

BÉNS D'INTERÈS PAISATGÍSTIC I AMBIENTAL

H-1 Safareig de Crestatx	Pol. 2 parcel·la 80
H-2 Sa Tanca des Moros	Pol. 2 parcel·la 71
H-3 Síquies reials de la marjal	
H-4 Era	Pol.6 parcel·la 127

JACIMENTS ARQUEOLÒGICS

Talapi de Dalt	(34/1)	polígon 15, parcel·la 362K.
El Velar de Talapi	(34/2)	polígon 15, parcel·la 352-353.
El Puig des Castellot	(34/3).	
Crestatx Vell	(34/4)	polígon 2, parcel·la 59.
Cova de Crestatx Vell	(34/5)	polígon 2, parcel·la 59.
Crestatx	(34/6)	polígon 2, parcel·la 84 L, N.
Puig d'en Font	(34/7)	polígon 2, parcel·la 95-H.
Cova d'en Baldrítjà	(34/8)	polígon 2, parcel·la 92.
Puig de son Cladera	(34/9)	polígon 2, parcel·la 957.
Son Cladera	(34/10)	polígon 2, parcel·la 92.
Sa Paret des Moros, ses Cases	(34/11)	polígon 2, parcel·la 90 H-F.
Ses Coves des Lladres	(34/12)	polígon 2, parcel·la 90 C.
Sa Cova de na Quintana	(34/13)	polígon 2, parcel·la 91 R.
El Puig de na Vissa	(34/14)	polígon 2, parcel·la 37-A.
Baix des Puig de na Vissa	(34/15)	polígon 2, parcel·la 91-R.
Ses Cases	(34/16)	polígon 2, parcel·la 39-C-D.
Claper Gros o d'en Miró	(34/17)	desaparegut.
Santuari	(34/18)	Crestatx desaparegut.
Sa Pleta	(34/19)	Gaieta Gran, no localitzat.
Molí d'en Barraca	(34/20)	Garriga Tancada, desaparegut.
Son Amer	(34/21)	Son Amer, desaparegut.
Son Cebrià	(34/22)	desaparegut.
Darrera ses Cases	(34/23)	son Toni, desaparegut.
Puig de Maria	(34/24)	son Toni, desaparegut.

Juan M. Martínez

Susan Roig

Arquitectes.

Gener de 2005

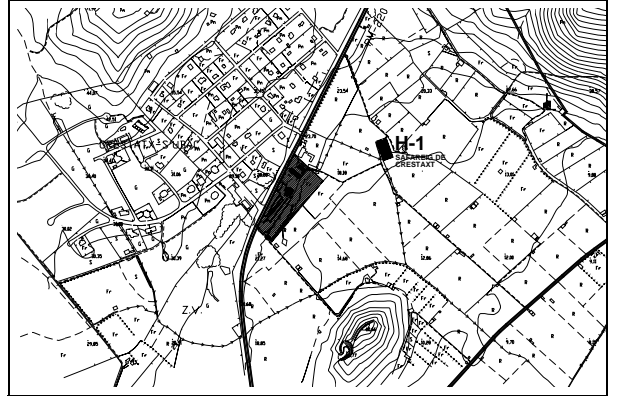
CATÀLEG DEL PATRIMONI HISTÒRIC DE SA POBLA

Béns d'interès paisatgístic i ambiental

DENOMINACIÓ	SAFAREIG DE CRESTATX	CODI H-1
LOCALITZACIÓ	Parcel·la núm. 80 - Polígon 2	GRAU PROTECCIÓ B
TIPOLOGIA	Safareig de captació del torrent	ÚS ACTUAL En desús

FOTOGRAFIA

OCT - 2003

Referències

J. Obrador i B. Cladera "Crestatx" 1.999

DESCRIPCIÓ

Safareig de grans dimensions, construït amb pedra viva de forma rectangular que permet la retenció de l'aigua mitjançant el desviació del torrent.

Encara que no tenim dades sobre la seva construcció, l'explotació de l'aigua a Crestatx està recollida en documentació de forma permanent des de 1387 quan Francesc Daviu estableix el primer molí amb la servitud d'un aqüeducte fins a 1946 quan la part baixa de les finques de Crestatx es ven a "Aigües i Canals d'Alcúdia" per explotar-ne els aqüífers. El Molinàs conserva les restes d'una gran torre de molí de roda horitzontal i Arnau Company i Bernat Campins (Gran Enciclopèdia de Mallorca -1.989) relacionen "la Tanca des Moros" amb un aqüeducte.

ELEMENTS OBJECTE DE CATALOGACIÓ

Els murs de pedra, els volums de la bassa original i els mecanismes de les comportes.

S'estableix una àrea de respecte, lliure de construccions, de 30 metres.

CRITERIS D'ACTUACIÓ

Manteniment i conservació de l'obra i la volumetria existent.

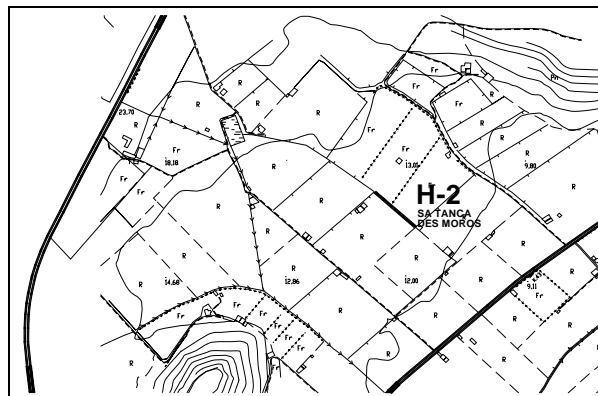
CATÀLEG DEL PATRIMONI HISTÒRIC DE SA POBLA

Bens d'interès paisatgístic i ambiental

DENOMINACIÓ	SA TANCA DES MOROS	CODI H-2
LOCALITZACIÓ	Parcel·la núm. 71 - Polígon 2	GRAU PROTECCIÓ B
TIPOLOGIA	Canal d'aigua damunt la paret de pedra	ÚS ACTUAL En desús

FOTOGRAFIA

OCT - 2003

Referències

J. Obrador i B. Cladera
G.E.M. 1989

“Crestatx” 1.999
pàg 187

DESCRIPCIÓ

A. Company i B. Campins (Gran Enciclopèdia de Mallorca -1.989) relacionen “la Tanca des Moros del Molinàs de Crestatx” amb un aqüeducte romà construït sobre una muralla d'origen megalític. L'explotació de l'aigua a Crestatx està recollida en documentació de manera permanent des de 1387. Quant als elements construïts amb pedra viva de grans dimensions amb la canal que condueix l'aigua des del gran safareig de Crestatx, han arribat en ús pràcticament fins als nostres dies.

ELEMENTS OBJECTE DE CATALOGACIÓ

Els murs de pedra i els volums de la canal original.
S'estableix una àrea de respecte, lliure de construccions, de 30 metres.

CRITERIS D'ACTUACIÓ

Manteniment i conservació de l'obra hidràulica.

CATÀLEG DEL PATRIMONI HISTÒRIC DE SA POBLA

Béns d'interès paisatgístic i ambiental

DENOMINACIÓ	SIQUIES REIALS	CODI H-3
LOCALITZACIÓ	SA MARJAL	GRAU PROTECCIÓ B
TIPOLOGIA	Xarxa de Drenatge de Sa Marjal	ÚS ACTUAL En ús

FOTOGRAFIA

OCT – 2003

Referències

J.Parera , revista “Sa Marjal” 1.908-1927
Butlletí Municipal Sa Pobla núm. 100 gener de 2005
A. Ballester 1999 “Retalls de la memòria” Pàg. 170
A.Company i B.Campins G.E.M.
M. López Crespí “Temps i gent de sa Pobla” pàg. 37

DESCRIPCIÓ

Els canals de drenatge de sa Marjal van ser iniciats el 1863 amb dos ramals, el canal del Sol i el de la Ciurana que discorre paral·lel al torrent de sant Miquel fins a la seva desembocadura al final de l'albufera. Una segona categoria de canals aboquen les seves aigües sobre els principals, fins als quals arriben totes les aigües sobrants des dels camps de conreu a través de la xarxa de síquies.

Les síquies i els canals en general presenten un grau de conservació molt alt encara que en alguns trams requereixen de treballs de neteja i conservació.

Actualment està en marxa un projecte per a la recuperació de les síquies del qual s'han extret la documentació que s'inclou en aquesta fitxa.

ELEMENTS OBJECTE DE CATALOGACIÓ

Els murs de pedra, els volums de la sèquies originals i els mecanismes de les comportes.

S'estableix una àrea de respecte, lliure de construccions, de 2 metres a les zones on actualment està exempt.

CRITERIS D'ACTUACIÓ

Manteniment i conservació de l'obra i la volumetria existent. Els canals podran ser modificats o substituïts per raons degudament justificades de seguretat o d'adaptació agrària.

DENOMINACIÓ

SIQUIES REIALS

CODI

H-3

REFERÈNCIES HISTÒRIQUES DE SA MARJAL

El 1267 apareixen les primeres referències quan els procuradors de Berenguer de Montcada venen 5 jovades de terra de sa Marjal a Guillem de Villamayor. Dues quarterades ven Pere Pujol a Pere Mir el 1332 i 33 quarteradas Pere Seguí a Pere Atarró.

El 1362 hi ha notícies de la bona collita de melons de sa Marjal.

El 1385, el rei Pere el Cerimoniós converteix sa Marjal en Cavalleria i la concedeix a Joan De Mora.

El 1554 es recull el lloguer a Pere Sastre de dos horts de "Poll i Moreres", també un altre hort d'àlbers que és adquirit per un notari de Ciutat.

Llavors, el 1593, Joan Binimelis escriu de sa Pobra que només té 10 pous i que és la vila més pobra de Mallorca.

El 1648 les terres de sa Marjal són d'utilització comunal. En 1708 hi havia 140 ha. "establides" en emfiteusi, un total de 219 pagesos treballaven les terres en parcel·les de mitja quarterada separades per síquies. Al març d'aquest any, a canvi d'una donació de 4.000 lliures, l'arxiduc Carles d'Àustria realitza una cessió de 1.000 quarteradas a la vila. La cessió és revocada pel rei Felip V.

El 1863 les terres són transferides a la "New Majorca Land Company", l'empresa de John Frederic Bateman i de Willian d'Hope, que adquiririen també les terres dels altres socis el 1865. Les obres de dessecació s'inicien el 1863 i acaben oficialment el 1871. En total s'han dessecat 3882 quarteradas.

Les terres seguiran en propietat de J. F. Bateman, qui, llavors, es va fer canviar el nom per La Trobe Bateman, en homenatge al seu avi matern, un dels principals bisbes de l'Església Moravita, fins a la seva mort el 1889.

El 1894, el fill de Bateman, Lluís, ven la finca de l'Albufera a la família Gual de Torrella, que obriran la Fàbrica de Paper de l'Albufera fins a 1928.

Diu Ballester (El Clam dels Molins, 1997) que el 1885 Bartomeu Pericàs "Borneta" instal·la el primer molí a la finca de Can Culenrere. El segon, quatre anys després, Nicolau Sociés a Son Gallina. El 1911 Jaume Gelabert n'havia instal·lat 43. El 1917 hi havia 340 molins amb bomba de pistó. En el cens de 1940 els pous eren en total 671.

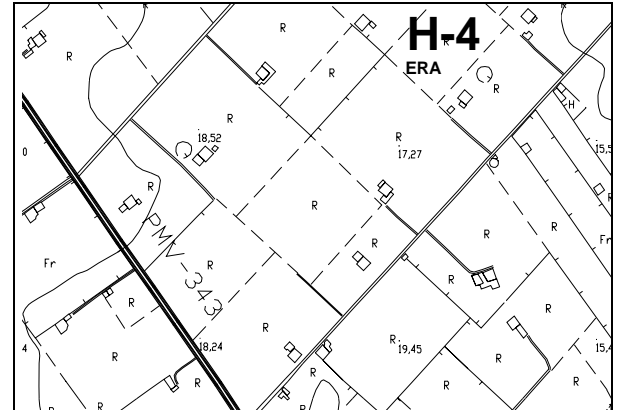
CATÀLEG DEL PATRIMONI HISTÒRIC DE SA POBLA

Bens d'interès paisatgístic i ambiental

DENOMINACIÓ	ERA	CODI H-4
LOCALITZACIÓ	Parcel·la núm. 127 - Polígon 6	GRAU PROTECCIÓ B
TIPOLOGIA	era per a ventejar el gra	ÚS ACTUAL Era

FOTOGRAFIA J. Campaner

FEB – 2005

DESCRIPCIÓ

Una de les eres que es conserven en bon estat, situada dintre de les zones de cultiu. Resulta particularment interessant per la seva anivellació mitjançant la construcció d'un marge elaborat amb pedra de gran grandària. A pesar del rústic del rejuntat la coronació del mur esta exquisidament realitzada per a garantir l'anivellat de la plataforma de treball.

ELEMENTS OBJECTE DE CATALOGACIÓ

La circumferència i el mur de marge que la conforma
S'estableix una àrea de respecte, lliure de construccions, de 30 metres. al voltant de la era

CRITERIS D'ACTUACIÓ

Manteniment i conservació, recuperació de la part derruïda